

Natiolektens betydelse för valet av konstruktion vid bitransitiva verb

Verben *erbjuda* och *skänka* i sverigesvensk och finlandssvensk tidningstext

Fredrik Valdeson
Södertörns högskola

1 Inledning

Svenskan är ett pluricentriskt språk (se Norrby m.fl., 2021) och utgör officiellt språk i både Sverige och Finland.¹ I den här artikeln klassar jag svenskan i Sverige respektive svenskan i Finland som två *natiolekter* (jfr Reuter m.fl., 2017, s. 20–22), vilka jag omnämner som *sverigesvenska* respektive *finlandssvenska* (jfr af Hällström-Reijonen, 2012, s. 17). Även om den regionala variationen är stor både inom Sverige och det svensktalande Finland, så går det att tala om systematiska skillnader också på den natiolektala nivån, dvs. överregionala likheter inom det finlandssvenska respektive sverigesvenska dialektområdet. Forskningen om skillnader mellan sverigesvenska och finlandssvenska har till största del fokuserat på s.k. finlandismer, dvs. språkliga uttryck som är typiska för finlands-svenskan (se af Hällström-Reijonen, 2012, s. 79 för en heltäckande definition). Ett typiskt sådant drag är bruket av prepositionen *åt*, som i vissa fall förekommer i finlandssvenska i sammanhang där sverige-

¹ Jag tackar de två anonyma granskarna för konstruktiva kommentarer som bidragit till att göra texten tydligare. Tack också till Josefin Lindgren som läst en tidigare version av manuset och bidragit med statistisk rådgivning. Undersökningen är tillkommen inom ramen för ett postdokprojekt finansierat av Östersjöstiftelsen.

svenskan föredrar en annan preposition eller konstruktion utan preposition (se Martola, 2007).

Det finlandssvenska bruket av *åt* syns bland annat vid bitransitiva verb, dvs. verb som kan ta två objekt, där finlandssvenskan ofta tycks föredra prepositionsobjektskonstruktion (hädanefter förkortat *POK*) med *åt* i högre grad (*ge ngt åt ngn*), medan det i sverigesvenskan är vanligare med dubbelobjektskonstruktion (vilken jag fortsättningsvis omnämner som *DOK*), dvs. konstruktion med nominalfrasformat indirekt objekt (*ge ngn ngt*), eller prepositionsobjektskonstruktion med *till* (*ge ngt till ngn*) (se SAG 3, s. 299; Silén, 2008a, 2008b). Jag använder termen *prepositionsobjektskonstruktion* för det som SAG kallar ”konstruktion med bundet adverbial”, vilket ger ett tydligare begreppspar dubbelobjektskonstruktion–prepositionsobjektskonstruktion.

Den typ av finlandism som prepositionen *åt* utgör, dvs. där ett visst språkdrag förekommer med högre frekvens i finlandssvenskan utan att nödvändigtvis vara ogrammatiskt i sverigesvenskan, brukar kallas för *statistisk finlandism* (se Reuter m.fl., 2017, s. 23). I den här artikeln undersöker jag i hur hög grad bruket av prepositionen *åt* vid bitransitiva verb utgör en statistisk finlandism. Syftet med artikeln är att undersöka vilken inverkan natiolekten har för valet av konstruktion vid bitransitiva verb i svenska, vid sidan av variabler som vi sedan tidigare vet påverkar konstruktionsvalet.

Med min undersökning vill jag besvara följande frågeställningar.

- 1) Är *natiolekt* en signifikant variabel för valet mellan *DOK* och *POK* vid verben *erbjuda* och *skänka*?
- 2) Är *natiolekt* en signifikant variabel för valet mellan *åt* och *till* vid verben *erbjuda* och *skänka*?
- 3) Hur stor inverkan har andra, inomspråkliga, variabler på valet av konstruktion respektive valet av preposition?

De två första frågeställningarna, om natiolektens betydelse, utgör det primära bidraget med artikeln. Den tredje frågeställningen bidrar till att nyansera befintliga undersökningar av bitransitiva verb i svenska (Rawoens m.fl., 2012; Silén, 2008a, 2008b; Valdeson, 2016, 2017).

De tre konstruktionerna, vilka jag av utrymmesskäl omnämner som *DOK*, *åt-POK*, och *till-POK*, illustreras i (1–3) nedan, med exempel hämtade från mitt undersökningsmaterial.

Dubbelobjektskonstruktion (DOK):

- (1) Vi räddade situationen med att han kunde **skänka** farsan en peschawarmössa ... (Sverigesvenska; GP, 2013.)

Prepositionsobjektskonstruktion med *åt* (åt-POK):

- (2) På onsdagen **skänkte** Lars Axén kulturskatten åt Traditionsarkivet. (Finlandssvenska; Syd-Österbotten, 2010.)

Prepositionsobjektskonstruktion med *till* (till-POK):

- (3) I morgon ska han **skänka** kläder till de behövande. (Sverigesvenska; GP, 2013.)

2 Tidigare forskning

Valet av konstruktion vid bitransitiva verb i svenska påverkas av ett antal faktorer som har att göra med dels semantiska förhållanden, dels de båda objektsargumentens diskursprominens (se Rawoens m.fl., 2012; SAG 3, s. 299; Silén 2008a, 2008b; Valdeson, 2016, 2017). Enkelt uttryckt så är prepositionsalternativet med *åt* eller *till* ett möjligt val i de flesta kontexter, medan bruket av DOK är mer kringskuret. DOK förekommer för det mesta endast om MOTTAGAREN (dvs. den som får något) är mer diskursprominent än TEMAT (dvs. det föremål som skänks/erbjuds), t.ex. om MOTTAGAREN är definit och/eller kortare än TEMAT. Silén (2008a, 2008b), som undersökt konstruktionsvalet i sverigesvenskt och finlandssvenskt talspråk, menar att valet av konstruktion i stort styrs av samma faktorer i de båda natiolekterna, men att finlandssvenska i större utsträckning utnyttjar möjligheten att använda det mer neutrala prepositionsalternativet och att det är detta som gör att DOK inte är lika frekvent förekommande i finlandssvenska som i sverigesvenska.

Valet av preposition – *till* eller *åt* – styrs i sin tur framför allt av semantiska faktorer. Prototypiskt används *till* framför allt vid konkret överföring (t.ex. vid verb som *skicka*), medan *åt* åtminstone tidigare haft ett användningsområde som i högre grad överlappat med DOK och använts för att beteckna bl.a. animata MOTTAGARE (se Valdeson, 2024). I sverigesvenskan har bruket av *åt* vid bitransitiva verb minskat åtminstone sedan 1800-talets början (Valdeson, 2024), medan prepositionen fortfarande används flitigt i modern finlandssvenska (se t.ex. Martola, 2007; Silén & Wide, 2005; Silén, 2008a, 2008b). I finlandssvensk språkvård har

användningen av *åt* vid bitransitiva verb länge motarbetats (se t.ex. Reuter, 2000). För dagens finlandssvenska tidningsskribenter utgör Mediespråk en viktig språkrådgivande resurs, som tydligt förespråkar bruk av DOK framför *åt*-POK vid vissa bitransitiva verb, t.ex. *ge*, *räcka* och *skicka* (se Mediespråks webbplats).²

Min undersökning begränsar sig till två verb: *erbjuda* och *skänka*. Båda verben har i sverigesvenskan gått från att nästan enbart konstrueras med DOK eller *åt*-POK till att numera ofta förekomma även i *till*-POK (Valdeson, 2024). De illustrerar på så vis den förändring som bitransitiva verb generellt har genomgått i sverigesvenskan och lämpar sig därför väl för en undersökning om och i hur hög grad *till* har slagit igenom även i finlandssvenskan. Verbet *skänka* har inte undersökts i någon större utsträckning tidigare med avseende på natielektala skillnader. Däremot har *erbjuda* undersökts av Silén och Wide (2005), som jämförde hur vanligt verbet var med DOK respektive POK i sverigesvenska och finlandssvenska texter från slutet av 1900-talet. De kom fram till att *erbjuda* konstruerades med DOK i majoriteten av fallen i såväl sverigesvenska som finlandssvenska texter, men att DOK var signifikant vanligare i det sverigesvenska materialet.

Förutom Silén och Wides studie har bruket av bitransitiva verb i finlandssvenska främst studerats av Silén (2008a, 2008b), som jämfört finlandssvenskt och sverigesvenskt samtalsspråk. Vid ett verb som *ge* (Silén, 2008b) fanns det betydande skillnader på så vis att *åt*-POK var betydligt vanligare i det finlandssvenska materialet medan DOK dominerade hos de sverigesvenska talarna. I min studie fokuserar jag istället på tidningstext, som är tämligen hårt normerad, men där det likväl är av intresse att se i vilken mån det finns natielektala skillnader, inte minst med tanke på att typiska finlandismer i hög utsträckning fortfarande motarbetas i den typen av texter (jfr ovan).

3 Material

Materialet utgörs av sverigesvensk och finlandssvensk tidningstext från 2010-talet. Materialet samlades in från Språkbanken Text med hjälp av sökverktyget Korp (Borin m.fl., 2012). Det sverigesvenska materialet

² Mediespråk.fi är en webbplats som ger språkrådgivning åt journalister som skriver på svenska i Finland. Webbplatsen är knuten till de finlandssvenska mediehusen Hufvudstadsbladet Ab, Bonnier News Finland och ÅU Media, som ger ut många av de tidningar från vilka jag samlade in mitt finlandssvenska material (se <https://www.mediesprak.fi/sprakvarden> [2025-01-16]).

kommer från korpusen GP 2013, som består av ca 16,9 miljoner löpord. För finlandssvenskans del finns det ingen tidningskorpus som är lika stor, så för att få ett material med jämförbar storlek samlade jag in belägg från samtliga tillgängliga finlandssvenska tidningskorpusar från 2010-talet. Dock exkluderades Ålandstidningen, eftersom språket i åländska tidningar generellt kan antas vara mer likt sverigesvenska än vad fallet är med tidningar från övriga delar av Svenskfinland (se af Hällström-Reijonen, 2017, s. 183), samt ett antal korpusar som saknade möjlighet till utökad kontext. Följande korpusar utgör sålunda mitt finlandssvenska material: Borgåbladet 2012–2013, Hufvudstadsbladet (2012–)2013, Hufvudstadsbladet 2014, Pargas Kungörelser 2011, Pargas Kungörelser 2012, Syd-Österbotten 2010, Syd-Österbotten 2011, Syd-Österbotten 2013, Syd-Österbotten 2014, Vasabladet 2013, Vasabladet 2014, Västra Nyland 2012–2013, Åbo Underrättelser 2012, Åbo Underrättelser 2013, Österbottens tidning 2013, Österbottens tidning 2014 och Östra Nyland 2012–2013. Totalt innehåller dessa korpusar ca 22,6 miljoner löpord. Att det finlandssvenska materialet består av så många korpusar från olika delar av Svenskfinland kan ses som en fördel eftersom materialet kan antas vara representativt för finlandssvenskt tidningsspråk generellt, medan det sverigesvenska materialet inte på samma sätt kan göra anspråk på att representera sverigesvenskt tidningsspråk som helhet. I nuläget finns det dock inga moderna sverigesvenska tidningskorpusar av motsvarande storlek och framtida forskning får visa om det finns några regionala skillnader mellan tidningsspråk i olika delar av Sverige.

De söksträngar som användes för att samla in materialet utformades för att fånga upp så hög andel relevanta träffar som möjligt. Jag använde funktionen Utökad sökning i Korp och kombinerade en söksträng som sökte efter de aktuella lemgrammen (*erbjuda* respektive *skänka*) i kombination med det reguljära uttrycket ”*(?<!s)\$”, vilket säkerställde att jag inte fick några träffar på verbformer som slutar på -s, och att jag därmed redan i söksträngen kunde utesluta passivformer av verben. Vidare specificerade söksträngen att inget av de två löpord som följer direkt på verbet fick utgöras av ett stort skiljetecken, eftersom de två objektsargumenten behöver stå efter verbet för att det ska vara möjligt att undersöka vilken inverkan variabler som längd och definithet har på valet av konstruktion. För att undvika reflexiva indirekta objekt specificerade söksträngen också att ordet *sig* inte fick följa som något av de två första orden efter verbet. Slutligen uteslöt slutsträngen också att något av de två första orden direkt efter verbet fick vara en verbpartikel, för att undvika partikelverbsträffar av typen *skänka bort*. Jag gjorde sökningarna separat för varje verb och för det sverigesvenska respektive finlandssvenska materialet separat.

Totalt genererade söksträngarna 1 855 träffar i det sverigesvenska materialet – 1 549 för *erbjuda* och 306 för *skänka* – samt 2 578 träffar i det finlandssvenska materialet – 2 394 för *erbjuda* och 184 för *skänka*. Efter att dessa sammanlagt 4 433 träffar rensats på irrelevanta träffar och dubletter rensats ut återstod 997 relevanta belägg. Alla exempel där MOTTAGAREN och TEMAT står efter huvud verbet ingår i materialet.

Tabell 1 ger en överblick över materialet.

Tabell 1. Materialet.

		<i>erbjuda</i>	<i>skänka</i>	Totalt
sverige-svenska	DOK	203	13	216
	<i>åt</i>	6	8	14
	<i>till</i>	62	96	158
	Totalt	271	117	388
finlands-svenska	DOK	369	30	399
	<i>åt</i>	69	12	81
	<i>till</i>	73	56	129
	Totalt	511	98	609
Totalt	DOK	572	43	615
	<i>åt</i>	75	20	95
	<i>till</i>	135	152	287
	Totalt	782	215	997

4 Metod

Materialet analyserades med logistisk regressionsanalys (se t.ex. Levshina, 2015, s. 253–276) i programmet R (R Core Team, 2024). Med metoden går det att se vilka variabler som påverkar (i det här fallet) valet av konstruktion. Det jag i första hand vill utröna är vilken betydelse natiolekten har för valet av konstruktion, dvs. hur stor inverkan det har att ett visst belägg är hämtat från en sverigesvensk eller finlandssvensk tidning. För att sätta natiolektens inverkan i perspektiv undersökte jag även ett antal ytterligare variabler som i tidigare forskning identifierats som betydelsefulla för valet av konstruktion vid bitransitiva verb (se Bresnan m.fl., 2007 och Wolk m.fl., 2013 för två liknande studier om motsvarande fenomen i engelskan). Jag undersöker följande variabler: *MOTTAGARENS animathet*, *MOTTAGARENS definithet*, *MOTTAGARENS längd*, *TEMATS konkretthet*, *TEMATS definithet*, *TEMATS längd*, *verb* samt *natiolekt*. De flesta av variablerna är binära; *MOTTAGARENS definithet* och *TEMATS*

definithet har värdena *definit* respektive *indefinit*, *TEMATS* *konkrethet* värdena *konkret* respektive *abstrakt*, *verb* värdena *erbjuda* respektive *skänka* och *natiolekt* värdena *sverigesvenska* respektive *finlandssvenska*. *MOTTAGARENS längd* och *TEMATS längd* utgör numeriska variabler, som helt enkelt räknas i antal ord. Variabeln *MOTTAGARENS animathet*, som till synes borde lämpa sig väl som binär variabel med värdena *animat* respektive *inanimat* har i min undersökning istället tre värden – *animat*, *inanimat* samt *kollektiv*. Som *animata* klassas enskilda mänskliga individer och som *inanimata* klassas *inanimata* MOTTAGARE. Som *kollektiva* MOTTAGARE räknas substantiv som står i singular men betecknar en enhet som består av flera individer (t.ex. *familj*) samt institutioner av olika slag, inklusive länder (jfr Wolk m.fl., 2012, s. 396). Även substantivet *välgörenhet* klassades som *kollektiv*, eftersom den faktiska, slutgiltiga mottagaren utgörs av ett kollektiv.

Som *definita* räknade jag alla nominalfraser där huvudordet utgörs av ett *definit* pronomen eller har bestämd artikel eller där huvudordet modifieras av ett *definit* genitivattribut eller *definit* pronomen. För att avgöra *TEMATS* *konkrethet* utgick jag i första hand från definitionen i SAG (2, s. 27), men vissa gränsfall finns ändå alltid. Jag valde t.ex. att klassificera alla referenter som utgörs av pengar eller summor som konkreta. Ett annat gränsfall rör ord för platser och lokaler. Alla rumsuttryck som tydligt syftar på en definierad plats klassades som konkreta, medan mer diffusa rumsangivelser – som *utrymme* i *erbjuda utrymme åt ngn* – klassades som abstrakta.

Jag utförde dels en regressionsanalys av valet mellan DOK och POK, där alltså *åt* och *till* slogs samman i en kategori, dels en regressionsanalys av valet mellan *åt* och *till* (där DOK-beläggen alltså inte räknades med). I analysen av prepositionsval inkluderades inte de variabler som kan kopplas ihop med diskursprominens (dvs. objektsarguments *definithet* respektive *längd*); dessa förväntas endast ha inverkan på valet mellan DOK och POK eftersom valet mellan DOK och POK också innebär olika ordningsföljd mellan MOTTAGARE och TEMA. Eftersom MOTTAGAREN i både *åt*-POK och *till*-POK står efter TEMAT förväntas inte *definithet* och *längd* ha någon inverkan på valet av preposition.

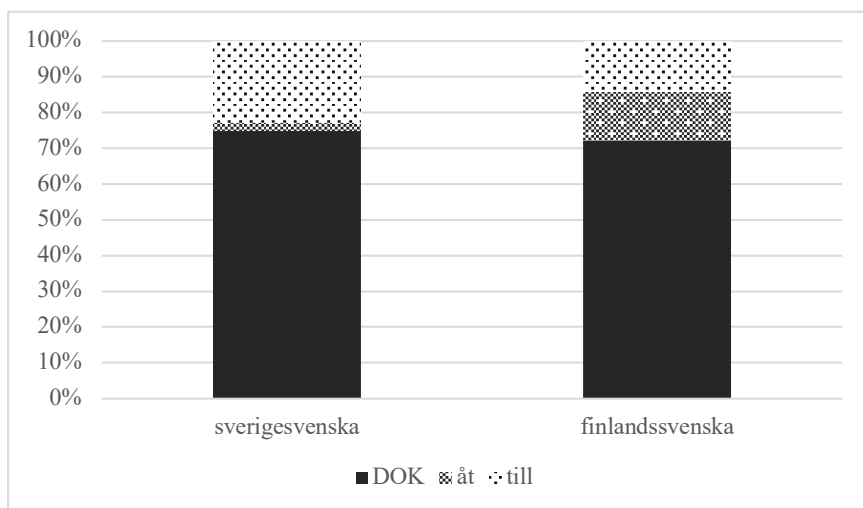
5 Resultat

Resultaten redovisas i två underavsnitt. Avsnitt 5.1 ger en översiktlig bild av hur de tre undersökta konstruktionerna – DOK, *åt*-POK och *till*-POK – fördelar sig vid verben *erbjuda* och *skänka* i de två natiolekterna

sverigesvenska och finlandssvenska. Därefter redovisas resultaten från regressionsanalyserna i avsnitt 5.2.

5.1 Översikt

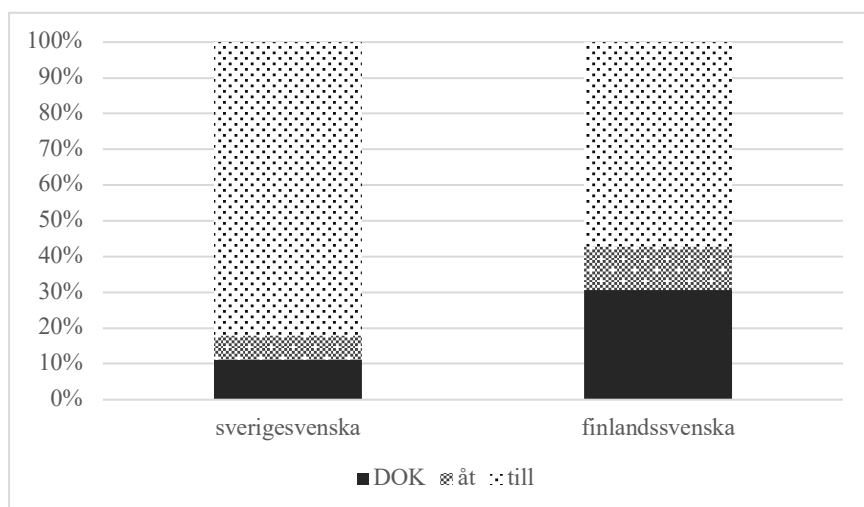
Figur 1 och 2 nedan visar konstruktionsfördelningen vid *erbjuda* respektive *skänka*. I båda natiolekterna uppvisar verbet *erbjuda* ett mer utbrett bruk av DOK än *skänka*. Vid verbet *erbjuda* står DOK för mellan 70 % och 80 % av beläggen i såväl sverigesvenska som finlandssvenska. Vid verbet *skänka* är andelen DOK betydligt lägre och här syns även en tydlig skillnad natiolekterna emellan. *Skänka* uppvisar här en tendens som går emot den väntade, eftersom DOK vid detta verb är mer frekvent i finlandssvenskan, där konstruktionen står för ca 30 % av beläggen, mot endast 10 % i sverigesvenskan.

Figur 1. Konstruktionsfördelning vid verbet *erbjuda* i sverigesvenska och finlandssvenska.

Ett mer väntat resultat är att *åt* står för en högre andel av POK-beläggen i finlandssvenska än i sverigesvenska. Detta gäller båda verben, men är tydligare vid *erbjuda*, där *åt* står för nära hälften av POK-beläggen i finlandssvenska mot endast knappt 10 % i sverigesvenska. Åtminstone vid verbet *erbjuda* tycks alltså bruket av *åt* utgöra en statistisk finlandism. Det är dock viktigt att notera att *till* även i finlandssvenskan är den mer frekventa prepositionen, både vid *erbjuda* och *skänka*. Skillnaden mellan natiolekterna i detta avseende ska alltså inte överdrivas. Det är mycket möjligt att både sverigesvenskan och finlandssvenskan utvecklas i riktning mot

alltmer *till*-bruk, men att förändringen inte har hunnit slå igenom lika stort i finlandssvenskan ännu.

Figur 2. Konstruktionsfördelning vid verbet *skänka* i sverigesvenska och finlandssvenska.

5.2 Regressionsanalyser

5.2.1 Variabler som påverkar valet av konstruktion (DOK vs POK)

Resultatet från regressionsanalysen av valet mellan DOK och POK redovisas i tabell 2. Först några ord om hur tabellen ska tolkas. För alla variabler utom objektsargumentens längd kräver analysen att ett av värdena anges som referensnivå; det värde som utgör referensnivå står i tabellen till vänster och det värde som jämförs med referensnivån står till höger, enligt formen "referensnivå vs jämförelsevärde". För de binära variablerna spelar det egentligen inte någon roll vilket värde som utgör referensnivå, eftersom det bara finns två värden att ställa mot varandra. För variabeln *MOTTAGARENS animathet*, som innehåller tre värden, får däremot valet av referensnivå vissa konsekvenser för vad som är möjligt att utläsa av resultaten. I analysen har jag genomgående angivit det värde som väntas gynna DOK som referensnivå, vilket innebär att jag för *MOTTAGARENS animathet* har satt *animat* som referensnivå. Resultaten i tabellen visar hur valet av konstruktion påverkas om MOTTAGAREN är kollektiv respektive inanimat jämfört med om den är animat. Däremot

jämförs inte kollektiva och inanimata MOTTAGARE direkt med varandra i modellen.

Koefficienten anger i vilken riktning och i hur hög grad det angivna värdet påverkar valet av konstruktion i relation till referensnivån. Om koefficienten är positiv så gynnar det aktuella värdet POK, medan ett negativt värde gynnar DOK. P-värdet i kolumnen längst till höger anger huruvida variabeln har en signifikant inverkan på konstruktionsvalet, där jag enligt gängse praxis tolkar ett p-värde under 0,05 som att den aktuella variabeln påverkar konstruktionsvalet.

Tabell 2. Variablernas inverkan på valet av konstruktion (DOK vs POK).

	Koefficient	SE	p
Intercept	-1,40	0,24	<0,001
<i>MOTTAGARENS animathet</i>			
animat vs kollektiv	1,18	0,23	<0,001
animat vs inanimat	0,19	0,53	0,720
<i>MOTTAGARENS definithet</i>			
definit vs indefinit	1,20	0,20	<0,001
<i>TEMATS konkretthet</i>			
abstrakt vs konkret	1,19	0,22	<0,001
<i>TEMATS definithet</i>			
indefinit vs definit	0,18	0,29	0,548
<i>Längd i ord</i>			
MOTTAGARENS längd	0,29	0,04	<0,001
TEMATS längd	-0,49	0,05	<0,001
<i>Verb</i>			
erbjuda vs skänka	2,13	0,28	<0,001
<i>Natiolekt</i>			
sverigesvenska vs finlandssvenska	0,15	0,18	0,437

Regressionsanalysen i tabell 2 ger vid handen att natiolekten inte har någon signifikant inverkan på konstruktionsvalet. Hur detta något överraskande resultat ska tolkas diskuterar jag vidare i avsnitt 6. I övrigt visar analysen att kollektiva MOTTAGARE gynnar POK (4) medan animata gynnar DOK (5). Huruvida MOTTAGAREN är animat eller inanimat tycks inte ha någon betydelse.

- (4) Till exempel **skänka en slant till de välgörenhetsorganisationer som arbetar mot mödradödlighet**. (Sverigesvenska; GP 2013.)
- (5) Men det är musiken, speciellt då Bachs musik som **skänker honom mest tröst**. (Finlandssvenska; Vasabladet 2014.)

Som väntat gynnar indefinita MOTTAGARE POK och definitiva MOTTAGARE DOK, medan det däremot inte har någon betydelse för konstruktionsvalet huruvida TEMAT är definit eller indefinit. Ytterligare ett väntat resultat är att såväl MOTTAGARENS som TEMATS längd är av betydelse för valet av konstruktion. Väntat är även att POK gynnas av konkreta TEMAN medan DOK i högre utsträckning väljs om TEMAT är abstrakt (jfr exempel 4 och 5 ovan). Valet av konstruktion är också delvis verbspecifikt, på så vis att POK är vanligare vid *skänka* än vid *erbjuda* (jfr figur 1 och 2 i avsnitt 5.1 ovan).

5.2.2 Variabler som påverkar valet av preposition (*åt* vs *till*)

I tabell 3 redovisas resultatet från regressionsanalysen av POK-beläggen, där valet alltså står mellan *åt* och *till*.

Tabell 3. Variablernas inverkan på valet av preposition (*åt* vs *till*).

	Koefficient	SE	p
Intercept	1,81	0,35	<0,001
<i>MOTTAGARENS animathet</i>			
animat vs kollektiv	1,32	0,35	<0,001
animat vs inanimat	-2,49	0,73	<0,001
<i>TEMATS konkrethet</i>			
abstrakt vs konkret	0,50	0,35	0,151
<i>Verb</i>			
<i>erbjuda</i> vs <i>skänka</i>	0,92	0,40	0,022
<i>Natiolekt</i>			
sverigesvenska vs finlandssvenska	-2,17	0,37	<0,001

Referensnivån för varje variabel är densamma som i analysen i avsnitt 5.2.1. En positiv koefficient innebär att jämförelsevärdet gynnar valet av *till* i jämförelse med referensnivån medan en negativ koefficient betyder att jämförelsevärdet gynnar *åt*.

Vad gäller natielektens inverkan så är resultatet tydligt och följer här det väntade mönstret – i valet mellan *åt* och *till* föredrar finlandssvenskan prepositionen *åt* i betydligt högre grad än sverigesvenskan (men minns att *till* vid både *erbjuda* och *skänka* trots detta är det vanligare valet även i finlandssvenskan). Belysande exempel från vardera natielekten ges i (6–7).

- (6) ... när de gäller att **erbjuda hjälp åt familjer som har det svårt.**
(Finlandssvenska; Åbo Underrättelser 2013.)
- (7) Kommunen kan **erbjuda hjälp till anhängigvårdare** ...
(Sverigesvenska; GP 2013.)

Störst inverkan i övrigt har MOTTAGARENS animathet, där inanimata MOTTAGARE föredrar *åt* (8) medan kollektiva MOTTAGARE föredrar *till* (9). För animata MOTTAGARE gäller alltså att de befinner sig någonstans mittemellan – de är mer *till*-benägna än inanimata MOTTAGARE men inte riktigt lika *till*-benägna som kollektiva MOTTAGARE.

- (8) Diagnosen **erbjöd ett vetenskapligt namn åt ett lidande som annars tedde sig tämligen diffust** ... (Sverigesvenska; GP 2013.)
- (9) Numera är hon tämligen välbärgad och har som ett senkommet tack **skänkt en välfödd gris till den lokala polisen** ...
(Sverigesvenska; GP 2013.)

TEMATS konkrethet verkar inte ha någon avgörande inverkan på valet av preposition. Däremot gynnar verbet *skänka* valet av prepositionen *till*, jfr exempel (8–9) ovan.

6 Diskussion

Regressionsanalysen visade att natielekten, tvärt emot vad som framkommit i tidigare forskning, inte är en variabel som påverkar valet mellan DOK och POK i modern tidningstext, åtminstone inte vid verben *erbjuda* och *skänka* – vid *skänka* är DOK rentav vanligare i finlandssvenska än i sverigesvenska. För *erbjudas* del går det att göra en direkt jämförelse mellan min undersökning och Silén och Wide (2005). Medan Silén och Wide fann att DOK var signifikant vanligare i sverigesvenska i texter från slutet av 1900-talet visar mina resultat inte på någon sådan skillnad i tidningstext från 2010-talet. I det här avseendet tycks alltså skillnaden mellan sverigesvenskt och finlandssvenskt skriftspråk ha minskat.

I finlandssvenska texter är *till* numera ungefär lika vanligt som *åt* vid *erbjuda* och tydligt vanligare än *åt* vid *skänka*, vilket innebär en tydlig skillnad gentemot Silén och Wides (2005) material där *åt* var betydligt vanligare än *till* som prepositionsval vid verbet *erbjuda* i finlandssvensk tidningstext. Att den klassiska finlandismen *åt* alltså verkar ha minskat i frekvens i finlandssvensk tidningstext pekar i samma riktning som af Hällström-Reijonens (2017) iakttagelse att andelen finlandismer har minskat i finlandssvenska dagstidningar sedan 1990-talet. Min regressionsanalys visade emellertid att natiolekten fortfarande har betydelse för valet av preposition, så till vida att *åt* är signifikant mer frekvent i finlandssvenska texter än i sverigesvenska.

Utöver natiolekten har samtliga inomspråkliga variabler, med undantag för *TEMATS definithet*, signifikant inverkan på valet av konstruktion i enlighet med den förväntade principen att korta, definitiva, animata och konkreta led tenderar att placeras före långa, indefinita, inanimata och abstrakta led. Att just *TEMATS definithet* är mindre avgörande för konstruktionsvalet är i linje med Kizach och Vikners (2018) undersökning av konstruktionsval vid bitransitiva verb i skriven danska. För valet av preposition visade sig *MOTTAGARENS animathet* ha betydelse men inte *TEMATS konkretthet*. Att *TEMATS konkretthet* inte har någon betydelse tyder möjligen på att *till* och *åt* åtminstone till viss del används inom snarlika semantiska domäner.

En möjlig förklaring till det minskade bruket av *åt* vid bitransitiva verb i finlandssvensk tidningstext kan vara att finlandssvensk språkvård länge har motarbetat prepositionen. Vi skulle i så fall ha att göra med ett fall där språkvården har "lyckats" motarbeta en välkänd finlandism (jfr af Hällström-Reijonen, 2010).

Mycket tyder på att *till* har ökat i frekvens i finlandssvenska, vilket dock knappast kan tillskrivas påverkan från språkvården, som i regel brukar lyfta fram DOK som det eftersträvarvärda alternativet till *åt*-POK vid verb som uttrycker ägobyte (t.ex. *ge* och *erbjuda*, se Mediespråks webbplats). När *till* nämns som det korrekta alternativet är det vid verb som uttrycker transport (t.ex. *skicka*, även *skriva* och *mejla*, se Mediespråks webbplats). Att *till*-POK verkar öka i frekvens även vid verb som *erbjuda* och *skänka*, som är klassiska DOK-verb, beror nog snarare på att finlandssvenskan helt enkelt följer samma utveckling som sverigesvenskan, där *till*-POK verkar ta över från både DOK och *åt*-POK (jfr Valdeson, 2024).

Litteratur

- Borin, L., Forsberg, M., & Roxendal, J. (2012). Korp – the corpus infrastructure of Språkbanken. I N. Calzolari, K. Choukri, T. Declerck, M. Uğur Doğan, B. Maegaard, J. Mariani, A. Moreno, J. Odijk & S. Piperidis (Red.), *Proceedings of the Eighth International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 12)* (s. 474–478). European Language Resources Association (ELRA).
- Bresnan, J., Cueni, A., Nikitina, T., & Baayen, R. H. (2007). Predicting the dative alternation. I G. Bouma, I. Krämer & J. Zwarts (Red.), *Cognitive Foundations of Interpretation* (s. 69–94). Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen.
- af Hällström-Reijonen, C. (2010). Ett sekel av kamp mot finlandismer: Tre försök att mäta språkvårdens effekt. *Maal og minne*, 102(2), 102–133.
- af Hällström-Reijonen, C. (2012). *Finlandismer och språkvård från 1800-talet till i dag*. [Doktorsavhandling, Helsingfors universitet].
- af Hällström-Reijonen, C. (2017). Dagstidningsfinlandismer. I M. Tandefelt (Red.), *Språk i prosa och press* (s. 177–201). Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Kizach, J., & Vikner, S. (2018). Head adjacency and the Danish dative alternation. *Studia Linguistica*, 72(2), 191–213. <https://doi.org/10.1111/stul.12047>
- Levshina, N. (2015). *How to do Linguistics with R: Data exploration and statistical analysis*. John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/z.195>
- Martola, N. (2007). *Konstruktioner och valens: Verbfraser med åt i ett jämförande perspektiv*. Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur, Helsingfors universitet.
- Mediespråks webbplats: <https://www.mediesprak.fi/prepositionerna-at-till-for> [2024-01-19]
- Norrby, C., Lindström, J., Nilsson, J., & Wide, C. (2021). *Interaktion och variation i pluricentriska språk: Kommunikativa mönster i sverigesvenska och finlandssvenska*. Riksbankens Jubileumsfond.
- R Core Team. (2024). *R. A language environment for statistical computing*. R Foundation for Statistical Computing, Vienna, Austria. <http://www.R-project.org/> [2024-01-19]
- Rawoens, G., Laureys, G., & Berteloot, M. (2012). ”Vad ger vi vår kollega i 65-årspresent? På hans 50-årsdag gav vi en diktsamling till honom!” Om bitransitiva verb i svenskan. I H. van der Liet & M. Norde (Red.), *Language for its own sake: Essays on Language and Literature offered to Harry Perridon* (s. 113–138). Scandinavisch Instituut, Universiteit van Amsterdam.
- Reuter, M. (2000). Skänk honom en slant. (Reuters ruta. 12/4 2000.) Ursprungligen publicerad i *Hufvudstadsbladet*. https://www.sprakinstitutet.fi/sv/publikationer/sprakspalter/reuters_rutor_1986_2013/2000/skank_honom_en_slant [2024-01-19]

- Reuter, M., af Hällström-Reijonen, C., & Tandefelt, M. (2017). Finlandismer i skriften finlandssvenska. I M. Tandefelt (Red.), *Språk i prosa och press* (s. 16–31). Svenska litteratursällskapet i Finland.
- SAG = Teleman, U., Hellberg, S., & Andersson, E. (1999). *Svenska Akademiens grammatik, 1–4*. Svenska Akademien.
- Silén, B. (2008a). Konstruktionsmönster vid bitransitiva verb i finlandssvenskt och sverigesvenskt talspråk. *Folkmålsstudier*, 46, 51–88.
- Silén, B. (2008b). Konstruktionsval vid verbet *ge* i finlandssvenskt och sverigesvenskt talspråk. *Språk och stil, N.F.*, 18, 112–142.
- Silén, B., & Wide, C. (2005). Strukturer med dubbelt objekt eller med objekt och bundet adverbial i finlandssvenskan och sverigesvenskan. I K. Nikula, H. Lönnroth, K. Alanen & C.-E. Johansson (Red.), *Svenskan i Finland 8* (s. 267–283). Nordiska språk, Institutionen för språk- och översättningsvetenskap, Tammerfors universitet.
- Valdeson, F. (2016). Variation mellan olika konstruktionsval vid verbet *ge* från fornsvenska till nusvenska. I D. Andersson, L.-E. Edlund, S. Haugen & A. Westum (Red.), *Studier i svensk språkhistoria 13: Historia och språkhistoria* (s. 279–292). Institutionen för språkstudier, Umeå universitet & Kungl. Skytteanska samfundet.
- Valdeson, F. (2017). Dativalternering i modern svenska. I E. Sköldberg, M. Andréasson, H. Adamsson Eryd, F. Lindahl, S. Lindström, J. Prentice & M. Sandberg (Red.), *Svenskans beskrivning 35: Förhandlingar vid trettiofemte sammankomsten, Göteborg 11–13 maj 2016* (s. 355–367). Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.
- Valdeson, F. (2024). *The Diachrony of Ditransitives in Late Modern Swedish*. Brill.
- Wolk, C., Bresnan, J., Rosenbach, A., & Szmrecsanyi, B. (2013). Dative and genitive variability in Late Modern English: Exploring cross-constructional variation and change. *Diachronica*, 30(3), 382–419. <https://doi.org/10.1075/dia.30.3.04wol>